

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

на пів рік . . . . 20 кор
на пів року . . . . 10 кор
на чверть року . . . . 5 кор
на місяць . . . . 170 кор

За границю.

на пів рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі число по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш; а не возьмеш милости, віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дні крім неділь і руских свят в 5½ год. пополудні.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. і. пл. Домбровського (Хоруничини). Експедиція місцеві в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламані неопечатані відні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Мир.

(X) Як вже на іншій місци ми звістили, довели переговори між відпоручиками Росії і Японії при посередництві президента американських Зєдинених Держав до заключеня мира по великих сумнівах і ваганнях, по томлячій непевности, котра більш як три тижні держала в незвичайнім напруженю весь цивілізований сьвіт. Ще не всі услівя мира докладно відомі, але з усіх вістай, які доси дійшли до відомости прилюдної, виходить, що побідні Японці при всіх своїх сьвітлих побідах показали ся уступчивими в інтересах мира і тим способом стають ще висше в очах всего цивілізованого сьвіта, як станули доси своїми сьвітлими побідами. Сею уступчивостю зложили они новий доказ високої культурности, котрою перевищили в тім згляді старинний сьвіт. Нема однак сумніву, що в часті приневолити Японців до сеї уступчивости також добрі сусіди, котрі вельми завидливим оком споглядали на незвичайний зріст япанської могутности.

Заклученєм мира положено конець страшній різні людий, що тривала на сором цивілізованого сьвіта повних 18 місяців з таким завзятем обоїльним, якого не затирила історія. Замітно було також і се, що як раз володар, котрий дав почин до мирової конференції в Газі в цілі загального розбробеня і був творцем договору про роземні суди, з таким упором провадив безвиглядну боротьбу, хоч не осягнув ані одного видимого успіху на боввищу. Історія не знає також подібних прикладів, як у сій війні, щоби супроти себе стояли такі величезні армії, і щоби поодинокі битви тягнули ся по десять до чотирнайцять днів. Така після осуду всіх майже непобідима твердиня як Порт-Артура упала наслідком

нечуваного пожертвованя Японців, а коли під Ляояном, Мукденом і Тієліном тижнями бороли ся супротивні собі війська, поки наостанку російські війська були приневолені до відвороту, то під Чусімою одну з найбільших флот сьвіта знищили Японці протягом кількох годин. Ще може ніколи доси не марновано так багато людий, так що на саму згадку холоде серце кожного осьвіченого чоловіка. Тепер відотхнув весь сьвіт, все цивілізоване людство після того страшного проливу крови, хоч можна було кожної хвилі побоювати ся, що переговори можуть перервати ся і на ново розпочне ся пролив крови. Але попри благородність і уступчивість Комури і незвичайну зручність Віттого, заслужив ся около корисного поладженя переговорів президент американський Рузвельт, котрий тим способом також записав ся славно в літописях людства.

Нема однак сумніву, що ті величезні жертви принесені обоїльню в людскім житю, не остали без наслідків корисних для цивілізації. Ся війна, відкрила в цілій наготі гнилинну, яка довела російську державу до страшного внутрішнього розкладу, а пораженя нанесені Японцями російським військам, викликали в російській суспільности реакцію проти самодержавної системи, проти влади чиновництва і довели до зломаня самодержавія та проголошеня хоч тіни конституції. Вправді не відповідає ся нібито конституція найскромнішим вимогам населеня, однак навіть ті слабкі почини конституційні потягають за собою дальший розвиток самоуправи і обезпеченя горожанських прав і свобод населеня.

З закінченєм мира відотхнуло також легше і українсько-руске населенє російського царства, котре також чимало принесло жертви крови і житя на східно-азійським боввищу. Можна сподівати ся, що ті

жертви і для прав і свобод українсько-русского народу не остануть без корисних наслідків, що й на Україні хоч не відразу, але перегадом засвітає заранє красшої долі.

Політичних наслідків заключеного мира в тій хвилі трудно ще оцінити. Буває, що народи, котрі таку завзяту боротьбу ведуть з собою, опісля не можуть позбути ся тої ненависти і завзята на далекі покоління. Однак маємо в історії приклади, що інтереси державні брали перевагу над почуванєм народів. Тим то не є виключена можливість, що Росія і Японія зближать ся з собою і зрозуміють, що обидві супротивні сторони мають на далеком сході далеко більше спільних інтересів, як різниць поміж собою. Росія дістала добру научку в сій війні, перед котрою гляділа на Японію, як на щось маловажного. Пізнавши високу культуру Японців, научить ся цінити їх дружбу, а союз з Японією може відтак викликати такі перемины в угрупованю великих держав, котрі нині видають ся навіть неімовірними. На всякий спосіб є се фактом, що на сході Азії виросла нова велика держава, з котрою всі сьвітові держави мусять числити ся.

Стереженого Бог стереже.

Страшний гість, холера, проявила ся майже в осередку Європи і хотяй на разі, еще не загрожує населеню, однак накликає до осторожности, а особливо нас, що виходимо ся в безпосереднім сусідстві жерела сеї страшної недуги. Бо не підлягає квести, що початок холери почав ся в Росії і звідтам заволік ся до Німеччини, іменно через зарібників на Вислі, що з деревом і набором пливуть з Варшави аж до Гданьска над Балтійське море. Чи російське пра-

Ярослав Гординський.

Іван Гушалевиц і його творчість.

(Дальше).

IV.

Гушалевиц був любимцем митрополита Григорія Яхимовича і стояв у тіснійших відносинах до нього. Колиж 1861. р. появило ся його «Пастирське богословіє», рознесла ся вість, що він має обняти катедру пастирського богословія. Однак Гушалевиц не був ніколи професором університету.

В р. 2889. покинув Гушалевиц катехитурю і пішов у відставку. Останні роки свого життя пережив у Львові при своїй дочці. Не займав ся уже ніякими справами, хіба відізвав ся ще від часу до часу яким стишком.

Гнеть опустили його тілесні та духові сили. І тоді відвернули ся усі від нього — навіть його власна партія, хоч для неї присьвятив він усю свою діяльність і... свою честь.

І жив довгі літа у тім забуттю найбільший поет галицького москофільства. А боліло його се дуже.

Я бачив чотири роки тому, яка радість заблїсла на лиці того чоловіка, що стояв уже над гробом, коли дізнав ся, що преці заінтересував ся хтось його особою. Не питав мене, хто я, з якої партії, чи моя праця вийде йому в користь, — йому вистарчало за усьо, що вкінці знайшов ся Русин, що схотів пригадати собі на нього. Дріжачими руками виймив він аркуш паперу і просив мене, щоби я написав йому прізвисьце того професора, що заохотив мене до праці над ним. Із наївною щиростю розказував мені про своє життє — так щож, пригадував собі вже дуже мало. У його словах не було слідно ніякої ненависти — він тішав ся як дитина, що Русини двинули ся прецінь і добивають ся навіть свого власного університету. Та чи погадав він при тім, кілько шкоди наніс він тим самим Русинам шпиренєм своїх погубних ідей?...

Умер 2. червня 1903 р. Його тіло спочиває на львівським Личаківським цвинтарі.

V.

Щоби оцінити літературну діяльність Івана Гушалевица, мусимо зважити в першій мірі, що він образував ся головню на німецьких та великоруських поетах. Знаємо, що він ходив до німецької гімназії — отже легко зрозуміле, що

він був очитаний в німецькій літературі. До Росії тягнули його особисті симпатії — проте нічого дивного, що він вчитував ся в твори великоруських поетів, тим більше, що мусів доперва від них учити ся мови, бо мова його творів заносила як на злість усе «хахлачиною». — Українських поетів читав він дуже мало, хоч є слабкі сліди їх впливу на його вірші. Особливо дасть ся се сказати що до Шевченка.¹⁾ До людий, які заохочували Гушалевица до літературної діяльности, належав по його власним словам передівсім згаданий віцеректор духовної семинарії др. І. Ільницький. Про нього виражав ся Гушалевиц усе з великим поважанєм. Крім того не малий вплив на нього мав питемець Тимяк, що ходив три роки висше. Він читав своїм товаришам твори українських письменників (Гушалевиц згадував пр. про «Віють вітри, віють буйні» із «Наталки Полтавки» Котляревського) та вказував їм на красу рідної мови, говорячи: «Видите, як то добре по руськи виворює ся».

Однак найбільший і рішучий вплив мав на Гушалевица Яків Головацький. Він був наче його учителем: поправляв йому твори, друкував їх та причиняв ся до їх розширення.

Після власного оповідання зачав Гушалевиц писати ще підчас свого побуту в бучаць-

вительство, заняте війною і внутрішніми революціями не знає про ширячу ся між населенням Росії пошесть холери, чи затаює случаї таких занедужань, — досить, що про холеру в Росії не було чувати, аж нараз она виринула в приміжних містах Німеччини і то навіть з досить великою інтензивністю, бо сконстатовано там вже коло 20 случаїв холери.

Іменно в Холмі в західних Прусах зайшло кілька підозрілих случаїв занедужання у зарібників, що приплили там на заробок Вислою. Окрім шести зарібників, що померли там на холеру, захорувала там смертельно також одна 28-літня жінка, у якої на підставі бактериологічних дослідів стверджено холеру. Найправдоподібніше она заразила ся тою недугою від зарібників, що переїждять туди з Росії. Окрім Холма, стверджено також один случай холери у зарібника в Найфарвасер під Гданськом. Рівнож стверджено один случай холери в Гамбургу, де помер 27-літній російський емігрант на запалені легких серед рівночасних холеричних проявів. Переведені з сеї причини бактериологічні дослідї ствердили у него холеру. Більше случаїв не було в Гамбургу, а правительство стверджує, що нема зовсім причин до обави. Пруске правительство видало також всякі розпорядження, щоби запобігти розширюванню страшної пошести.

Мимо сего дарабники заволікли холеру до Галичини. Урядова Gazeta lwowska доносить: В Падві народівій, в пов. мілецькій, занедужали в часі межі 22. а 30. серпня с. п. в родині дарабника, який з плавачки на Вислі в Прусах повернув до дому, три особи серед проявів, підозрілих на холеру. З тих вже одна виздоровіла, а дві померли. Рівночасно крім сих случаїв захорував і помер в Садві народівій вандрівний годинникар, який, як виказало доходжене, мав стичність з родиною дарабника. Більше хори х нема. Бактериологічні дослідї до тепер ще не покінчені. Радник двора др. Мерунович виїхав на місце в цілі справдження стану річі і евентуального зарядження відповідних обережностей.

Вправді є всяка певність, що холера скінчить ся на дотепершних жертвах в виду енергічної акції, яку розвинули наші власти в запобіганню їй, та що случаї в віддаленій Падві народівій остануть спорадичними, однак ніколи не може бути за богато обережності перед непрошеним і несподіваним, а страшним гостем, і ніколи за скоро не можна упередити народу, щоби совісно ораміював ся до евентуальних заряджень властей в сїм напрямі, а передовсім сам стеріг як найбільшої чистоти при споряджуванню і споживанню справ, в хаті і на обійстю. Тому корисно було би, щоби вже тепер наше духовенство і наші учителі повідомили народ про недалекі від нас случаї холери, та використали сю нагоду до поучення, що найбільшим средством против холери є чистість, — про що всі повинні памятати.

кій гімназії, Складав тоді верші на німецькій мові. Один такий стишок пригадав собі покійний і подиктував мені його. Ось він:

Das Bächlein walt im schnellen Lauf,
Der Wald erschallt vom süßen Lied...
Es²⁾ zieht die Wolke mit vollen Grimm
Und stört die Ruhe mit Donnerstimm,
So stört auch meine jungen Tage
Das Lied der langen-langen Klage...

У перших двох стрічках попована очевидно форма, та мимо того се досить гарний стишок як на гімназіяста. За тії вірші довело ся тоді Гушалевици навіть потерпіти — у нього переведено ревізію, однак із щасливим вислідом, бо якось не нашли нічого підозрілого.

Публічно на літературному полі виступає Гушалевиц у перше 1846 р.³⁾ Іменно того року виходить друком його стих від імени руських питомців з нагоди іменин митрополита М. Левицького. Заголовок сього твору буде після всякої імовірности: «Стихъ во честь ѣ залогъ всеблагодарственной любви Его Превосходительству Преосвященнѣйшому курь Михаилу Левицкому Митрополтѣ Галицкому уложенъ въ нарочитый день тезоименитства питомцами семінарїи ген. гр. кае. Льв. и-го Ноемврїя...»⁴⁾

З того часу аж до самої смерті Гушалевици появляеть ся велике число його творів як

Після мира.

Гратуляційні телеграми, які приносить телеграфі настроєні всі на нуту високого вдоволення з наступившого заключеня мира. Тільки одні Японці мусять потішатися моральною побідою.

Віте вислав до царя слідуючу демешу: «Дорошу В. Ц. Милости, що Японія приняла жадане В. Ц. Милости в сираві мирових услівій. Тим самим мир став привернений. Завдяки мудрим і непохитним розказам В. Ц. Милости остане Росія на дальше великою могутістю на Сході, якою була до тепер. Остане нею також на завсїгди. Ми віддали всі наші умислові сили і цілий наш патріотизм на услуги, щоби виповнити порученя В. Ц. Милости. Просимо о прощенє, що не могли більше здїлати».

Телеграма президента французької республіки Любета до царя звучить: «Пересилаю В. Ц. Милости найсердечнійші бажаня з причини великої події, якою довершенє уможливила мудрість В. Ц. Милости. Франція, як союзниця Росії, чує ся ущасливленою, з причини закінченя так обильної в геройства війни, миром повним чести». Телеграма Любета до мікада звучить: Складаю желаня В. Ц. Милости, з причини великого діла уміркованя і гуманітарних почувань, які В. Ц. Милость виявили.

Рузвельт вислав слідуючу телеграму до Любета: «Дякую Вам сердечно за Вашу телеграму. Я вдячний за становиско яке Франція заняла в квестії мира». Також до цїсаря Вільгельма вислав президент Союзних Держав телеграму слідуючого змісту: «Дякую В. Ц. Милости найсердечнійше за желаня. Бажаю скористати з сеї нагоди, щоби висказати глибоке відчутє признаня способу, в який В. Ц. Милість спвідлала в кожній стадії змагань, намірюючих до зведеня мира на Сході. Тїшу ся надзвичайно, що було мені суджено працювати разом з В. Ц. Милостию коло осягненя сеї цілі. Теодор Рузвельт».

Япанські делегати по заключеню мира мали слези в очах. Війсковий аташе япанський плакав. Япанські кореспонденти телеграфували з Портсмуту до своїх часописей прямо в підбурюючих словах. Один з найповажнійших япанських кореспондентів висказав ся супротив кореспондента Matin і інших товаришів: Комура повинен сповнити гаракірі. Коли сего не вчинить, то понижений ним нарід усе єго. Се не мир, а тільки завішене оружя під услівями для нас як найбільше упокорюючими. Сї погрози япанських дневникарів і інших Япанців, перебуваючих в Портсмуті справили, що поліція на кождім кроці стереже Комури і прочих япанських посередників. В Токію збурене народа велике, однак вичікують доперва надзвичайної сесії парламенту, яку правительство скличе на тиждень задля предложеня державній радї заключеного мира. Всі сторонництва не виключаючи і правитель-

осібними книжками або листками так і по різних періодичних та привагдних виданнях. Справді, коли поглянемо на тую масу писань сього чоловіка, то нас бере і див і жаль, що змарнував ся так майже до тла такий продуктивний талант. Бо Гушалевиц написав дуже багато, але доброго найдеть ся поміж його творам тільки дуже мало...

(Дальше буде).

¹⁾ Про Шевченка виразив ся Гушалевиц переді мною в сей спосіб: «Шевченко писав гарно, але не подобала ся мені його правопість (?)». Також Котляревський та Амвровий Метлинський мали деякий вплив на його поезії. Що до сього посліднього, то у «Пчолі» з 1849 р. находить ся вірш Гушалевици п. а. «Кара» писаний під очевидним сильним впливом поезії Метлинського. На се звернув мені увагу проф. Студинський.

²⁾ Здасть ся краще було би: Да...

³⁾ Звертаємо увагу на тую дату, бо майже усї біографи подають яко рік першого літературного виступу Гушалевици: р. 1848. А проф. Огоновський зазначає виразно у своїй історії літератури, що друком являєть ся перший твір Гуш-а 1846 р.

⁴⁾ Пор. П. С. Левицькій. Галицко-русская библиографія XIX ст. том I. Львовъ 1888. стор. 17. під ч. 320.

ственного мають злучити ся до спільного атаку против теперішнього кабінету. Мимо сего правительственні круги виявляють надзвичайну певність себе і супокій.

Заключають з того, що оно буде могло дати парламентови вдоволяючі поясненя, бо крім явного, мирового трактату має існувати еще і тайний, який признає Японцям знатні концесії.

Що до сего тайного трактату, то також англійська преса, здає ся, щоби засолодити гірку пігулку своїй союзницї та вибавити япанське правительство з клопоту, який буде мати з невдоволенем населеня, — твердить з цілою певністю, що Росія окрім коштів за удержанє полонників, заплатить в инший спосіб фактичні воєнні кошти. Дотична клявзуля, якої зміст що до подробиць не є відомий, звісна є великим банковим фірмам, однак до загальної відомости не має бути подана.

Дальше твердять ті дневники, що властиво о сї клявзулі ходило при остаточнім заключеню мира, бо япанські делегати жадали оголошеня їх, а Росіяни одержали приказ з Петербурга, щоби в жаден спосіб не доступати до сего, бо Росія тоді мала би труднощі що до нової позички. За сю квестію мало що не розійшли ся переговори і доперва в послідній хвалі Японці уступили. Припускають вкінці, що япанське правительство в цілі власної оборони подасть до відомости палаті свого парламенту зміст тайного трактату з Росією, однак стане ся на тайнім засіданю.

«Дневник Русь» з висшого уповномочненя подає заяву, що ширені англійською прасою і находячі послух також в Парижі поголоски про тайні параграфи в угоді з Японією, після яких Росія немов то має заплатити 309 мільонів і т. п. є зовсім безпідставні. Росія дає тільки се, що Японія мала вже колись в руках, а також платить за видатки, які Японія понесла на російських полонників, після норми установленої гагскою мировою конференцією. Взагалі в Росії ніхто не вірить в такі поголоски, а з Москви, Одеси, Нижного Новгорода, Київа і інших міст надходять відомости, що всюда заключенє мира викликало таку саму радість, що в Петербурзі. В російських торговельних центрах очікують красшого розцвітту після заключеня мира. — На московській біржі папері пішли знатно в гору. Також в Одесі надїють ся скорого навязаня торговельних зносин з далеким Сходом. Бувший посол на токійській дворі бар. Розен мав заявити в Портсмуті зараз після заключеня мира, що Росія буде старати ся увійти з Японією в як найтісніші зносини, толовно в цілі спараліжованя сї союзу з Англією.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. При зміні місяця просимо наших Вп. Передплатників о скорє відновленє передплати, зглядно о вирівнанє залежностей та о приєднуванє нам нових передплатників.

НОВИНКИ.

— Календар. В суботу: руско-кат.: Самуїла прор.; римо-кат.: Юста еп. — В неділю: руско-кат.: Тадея ап.; римо-кат.: Ізабелі.

— Хто любить дїтвору, най читає! Як звісно, істнує у Львові товариство «Руска Захоронка», котрої цілю є гуртувати маленьку дїтвору почавши від 3—6 літ, щоби улекшити родичам з сих найнижших робучих клас вєденє вихованя їх дїтей, щоби через відповідну науку-забаву розвивати сили духовні дїтви, надати їм напрям народно-патріотичний та приспособити до школи народної. Побіч духового дає Захоронка своїм вихованкам і корм для тіла, бо харчує їх здоровою поживою в часі побуту їх в Захоронці.

Щоби висше зазначену цілю осягнути, удержує товариство дві Захоронки в двох обмежених льокалях, оплачує дві учительки, старає ся о всякі прибори, потрібні до науки та забави, та як уже згадано, о проживленє дїтей подаючи їм на полуденок смачну, здорову страву. На се все треба чималих фондів, а яке їх жерело? Дуже мала лише частана лучше маючих ся родичів складає на свої дїти місячну оплату в квоті 1 К — прочі дїти удержуєсь безплатно. Як кольосально малий сей фонд, коли виставить ся єго з видатками!

